13 FEB 1989

Aña 18
No. 4
December 1988

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR
SINDIKATO
DI MAESTRONAN
DI ARUBA

pag. 15

Redakshon: M. Groenewegen, Q. Maduro, E. Ruiz-Croes i M. Stephens.
Adres di redakshon: Ofisina di SIMAR, Sabana Blanco 36.
Banko: Skol & Komunidat: A.B.N. no. 31.47.886.
Pòtretnan i lay-out: Rinus de Graaff.
Imprenta: VAD.

SIMAR, Sindikato di maestronan di Aruba, Sabana Blanco 36, P.O.B. 582, Oranjestad, tel. 24219.

Directiva di SIMAR:
Burny Every, sekretario general.
Chando Pieters, sekretario general athunto.
Haime Mata, sekretario di finansas i asuntonan huridiko.
Ebby Goedgedrag, sekretario di asuntonan di enseñansa i reklutashon.
Glenda Kelly, sekretario di asuntonan atministrativo.

SKOL & KOMUNIDAT

Aña 18 - no. 4
December 1988

Nada di e revista aki por wordo publika sin permiso di e redakshon.

Sindikato di Maestronan di Aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL & KOMUNIDAT PA AÑA 1988 (6 edishon)

☐ Aruba Afl. 24,—
☐ Antias Afl. 24,—
☐ Hulanda i otro paisnan ku bapor Afl. 24,—
☐ Hulanda ku avion Afl. 40,—

nomber: ....

....

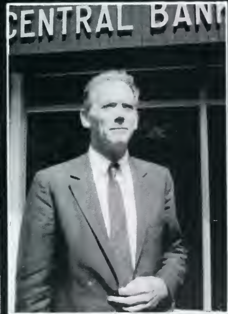
adres: ....

....

Manda un chek of deposita plaka riba kuenta bankario A.B.N. no. 31.47.886.
Manda e formulario aki pa:
SKOL & KOMUNIDAT,
Sabana Blanco 36, Aruba.

DE ECONOMISCHE HEROPLEVING VAN ARUBA

In verband met de heropleving van de ekonomie (hotelprojekten etc.) hebben wij gemeend aandacht hieraan te moeten besteden. Omdat de Centrale Bank van Aruba een belangrijke rol speelt in het ekonomisch gebeuren, hebben wij de president van de Centrale Bank, de heer Den Dunnen, geïnterviewd. Het tweede gedeelte komt in het volgende nummer.

De heer E. den Dunnen.

INTERVIEW met de heer DEN DUNNEN, president van de CENTRALE BANK VAN ARUBA

S&K: Wat is de algemene taakinstelling van de Centrale Bank en de relatie met de overheid?

D.D.: De taakinstelling van de Centrale Bank is meervoudig. De Centrale Bank heeft diverse taken. Die staan opgesomd in de landsverordening inzake de Centrale Bank. Ik denk dat de voornaamste taak van de Centrale Bank is te zorgen dat de waarde van de florin stabiel blijft, dat wat er gebeurt op monetair gebied vooral zo geregeld wordt dat die stabiele waarde van de florin verzekerd wordt. Daarnaast zijn er andere belangrijke taken. Technisch gezien is dat de uitgifte van de bankbiljetten en van de munten. Dat verzorgen wij.
Wij beheren de goud- en deviezenvoorraad van Aruba en wij houden toezicht op het bankwezen, het financie-wezen. Wij kontroleren de boeken, niet als een accountant, precies — want de accountant kontroleert de boeken op zijn manier — maar wij gaan ook na of de banken een goed beheer voeren en of ze zich houden aan de voorschriften die wij bij tijd en wijle moeten geven. Wij hebben ook permanente voorschriften voor voldoende liquiditeit en voor voldoende solvabiliteit van de banken. Dit om te zorgen dat het publiek met een gerust hart z'n geld aan de banken kan toevertrouwen.
Ten aanzien van de overheid zijn wij bankier. Wij regelen met name de internationale betalingen voor de overheid en wij zijn adviseur in de zin dat wij gevraagd en ongevraagd aan de overheid kunnen zeggen: 'Onze visie van de situatie is zo en zo. Wij denken dat U (overheid) het goed doet of dat U het beter anders kan doen.' Wij hebben krachtens de wet een heel zelfstandige positie. Bij de Memorie van Toelichting van de landsverordening staat ook uitdrukkelijk: De bedoeling is dat de Centrale Bank onafhankelijk van de Minister van Financiën kan opereren. Dat wil niet zeggen dat wij helemaal in vrijheid leven natuurlijk, maar als wij vinden dat onze verantwoordelijkheid een bepaalde maatregel eist, dat kunnen wij die maatregel toepassen, ook als de Minister van Financiën daar bezwaren tegen heeft. Het spreekt vanzelf dat zo'n maatregel altijd in het belang van de economie van Aruba moet zijn. Internationaal bezien wordt een zelfstandige centrale bank heel hoog gewaardeerd. Reden daarvoor is dat een overheid gauw geneigd is veel uit te →

geven en de inkomsten niet in gelijke pas te laten lopen. Dat is een risico voor de economie. Een overheid die teveel besteedt ... dat kost deviezen. Als die afvloeien is de stabiliteit van de economie niet meer gewaarborgd en vandaar dat beheersing van de overheidsfinanciën dus een belangrijke vereiste is voor het goed functioneren van de economie.
De Centrale Bank kan de overheid niet beletten om een slecht beleid te voeren. Maar de Centrale Bank kan wel — als hij daarvoor de zelfstandigheid heeft — zeggen tegen de overheid: Je gaat je gang maar, maar van mij krijg je geen krediet. En de Centrale Bank kan ook — als de overheid, bijvoorbeeld, teveel uitgeeft waardoor de deviezenreserves onder druk komen — de kredieten beperken, tarieven verhogen, de rente verhogen. In een land waar de Centrale Bank afhankelijk is van de overheid gebeurt dat niet. Dan is het voor de buitenlandse investeerders maar de vraag of die

Positief klimaat op Aruba.

economie goed blijft lopen, dan zitten er risico's in. Er zijn niet zoveel landen waar de Centrale Bank zelfstandig is, zeker niet zo zelfstandig als bij ons. Maar als dat zo is dan weet men; dat is een instituut dat corrigerend kan optreden, dat kan zorgen voor maatregelen die tegenwind bieden aan de overheid als de overheid het niet zo goed zou doen. Het tweede punt waar de buitenlandse investeerder naar kijkt is: Houdt hij (de Centrale Bank) goed toezicht op de financiële instellingen, zijn daar banken werkzaam en andere instellingen die betrouwbaar zijn, die niet teveel krediet geven. Als dat in orde is wil men wel komen. We kunnen hier ook een verband leggen met de economische ontwikkeling. Het is dan zo dat Aruba begonnen is met zijn economische ontwikkeling. Het is dan zo dat Aruba begonnen is met zijn economische herstel te situeren in de toeristensector. Dat is ook erg goed gegaan, maar er zijn andere dingen ook nodig.
Diversificatie, dat is het sleutelwoord op het ogenblik — andere aktiviteiten! Een belangrijke aktiviteit daarvan is de verdere uitbouw van Aruba als financieel centrum. Daar komt de buitenlandse investeerder om de hoek kijken. Ook voor andere aktiviteiten zijn een onafhankelijke Centrale Bank en een gezond financieel klimaat essentiele voorwaarden om de diversificatie van de economie te bereiken.

Alle Arubanen proberen mee te doen.

S&K: Kunt U een overzicht geven van de omvang van de begroting van de overheid en Bruto Nationaal Product rond '84/'85 ten opzichte van nu?
D.D.: Zonder nou de precieze cijfers te hebben ... De omvang van de begroting rond '83/'84 overtrof die van dit moment vanwege de grote ontvangsten van de Lago. Als gevolg van de sluiting van de Lago in '85 verloor de overheid bijna de helft van zijn ontvangsten en verminderden ook de deviezenopbrengsten met ongeveer de helft. En dat gaf een enorme aanpassingsproblematiek.
Er is in een tijdbestek van 3/4 jaar een daling geweest van de nationale inkomen met naar schatting 30%. Op het moment dat Aruba z'n Status Aparte kreeg zaten we midden in dat proces van teruggang. De regering heeft dan initiatieven genomen, zoals ik al even noemde. Hij heeft zich geconcentreerd op de hotelsector. Op grond van aanbevelingen die waren opgesteld door de I.M.F. en door anderen. Dat was allemaal eigenlijk al voorafgaande aan de Status Aparte bekeken, want het probleem moest toch aangepakt worden. Status Aparte of niet. Men begon in de toeristensector, dat kostte natuurlijk wat tijd. Er moesten internationale maatschappijen worden geïnteresseerd. In het hele kontext van wat toen de Nederlandse Antillen was, was dat niet eenvoudig. Ook Curaçao had problemen met het vertrek van de Shell. Waar zij dan →

Aruba situeert zijn economisch herstel in de toeristensector.

De overheid heeft voor plm. 300 miljoen florin garanties verleend.

uiteindelijk de venezolanen voor in de plaats heeft gekregen. Met de A.L.M. en met de Dokmaatschappij bestonden eveneens problemen. De hele internationale konjunctuur zat in een dal. In 1983/'84 kregen de Antillen daar een tik van mee. Aruba speciaal zat in een moeilijke positie. Dus om buitenlanders voor het eiland te interesseren, hoe goed ook het toeristische klimaat hier en hoe hoog Aruba ook stond aangeschreven in de wereld van het toerisme, dat vergde toch tijd, inspanning en ook garanties! Met die middelen is het gelukt. En er zijn hier een aantal grote projekten gestart die hun eigen geld meebrachten. Dat was een belangrijke steun. Aruba moest starten met een gouden deviezenvoorraad die wat klein was. Wanneer die maatschappijen zich hier zouden vestigen en gingen importeren dan zouden wij dat onmogelijk kunnen bekostigen. Zij brachten hun eigen geld mee en op die manier hebben wij, zonder dat het ons enige deviezen heeft gekost, een hele sterke groei in de toeristensector zien ontstaan. Dat is ongeveer na '86, begin '87 begonnen. En naar schatting is er een groei geweest van het nationaal inkomen van meer dan 15%. En dat tempo heeft zich in '88 voortgezet. Misschien lag het nog wat hoger dan de 15% van '87.

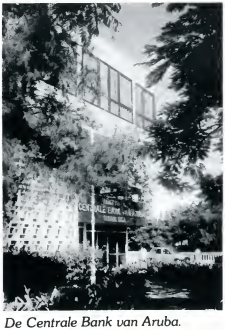
S&K: De uitbreiding van het toerisme en de hotelbouw is gegaan met garanties. Wat voor invloed hebben de garanties op het staatshuishouden?

D.D.: Zolang de garanties niet worden opgevraagd kost het de staat niets. Het probleem komt pas als de garantie worden opgevraagd. Het was onvermijdelijk om die garanties te geven. Anders had je de mensen (investeerders) hier niet naartoe gelokt. Dat de overheid zich garant heeft gesteld betekent wel een zekere dreiging: die garanties kunnen ook opgevraagd worden. En dat kost de overheid dan geld. De overheid heeft voor een kleine 300 miljoen garanties verleend. Garanties kunnen niet op één dag worden opgevraagd. Want er is sprake van een aflossings- en rentebetalingsschema. Wanneer het eens een keer fout gaat met zo'n betaling dan moet de overheid inspringen. Dus het is niet precies te kwantificeren maar het is wel zo dat er elk jaar voor een zeker bedrag risico wordt gelopen. Naarmate het projekt vordert neemt het risico af. De regering heeft dat ook goed gezien, zodat als ik wel ben ingelicht - geen verdere garanties worden verleend. Dat is ook heel verstandig.

S&K: Dat houdt ook in de garantie voor een televisiestation?

D.D.: De toezegging van een garantie voor een televisiestation betekent ook dat als het niet lukt, de regering daarvoor moet betalen.

S&K: Heeft de Centrale Bank t.a.v. die garantie een positie ingenomen?

De Centrale Bank van Aruba.

D.D.: Nee, de Centrale Bank heeft er niets mee te maken.

S&K: Ligt het geven van deze garantie in de 'stream' van de door U toegelicht beleidslijn? U zei dat garanties gegeven hadden *moeten* worden. Ziet U dat ook zo bij deze garantie?

D.D.: Op het moment dat de economie op stoom is, zoals nu het geval is, is het niet meer nodig dat de overheid, met instandhouding van een tekort, aan de verdere groei bijdraagt. Dan is het moment gekomen dat de overheid moet zeggen: Ik elimineer mijn tekort. En zelfs: Ik ga wat reserveren, o.a. met het oog op de garanties die kunnen worden aangesproken.

Dat moment is nu zo ongeveer daar ... U vindt daar ook een uitspraak over in de begroting die is ingediend. De regering heeft daarin al gezegd: Wij zijn bezig de kasontwikkeling te bekijken in 1988, en 1989'. Als de economische ontwikkeling zodanig is dat wij op grond van de prognose moeten bijstellen, dan doen wij dat. →

De economie is op stoom gekomen.

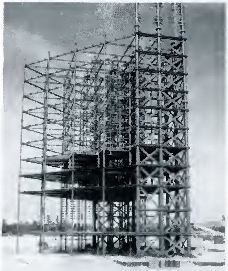

Anticiperen en omscholen.

Inmiddels is deze situatie — misschien een beetje plotseling — wel aktueel geworden. Wat is er namelijk gebeurd? Wij zijn begonnen in die hotelsector waar de grote projekten van zijn start gegaan. Er is op Aruba een positief klimaat ontstaan. Wij komen op gang. Het gaat goed en iedereen is aktief. Alle Arubanen zien de ontwikkeling van de hotelprojekten en denken dan bijvoorbeeld aan het opzetten van winkeltjes, restaurants, autoverhuurbedrijven etc. Op die manieren proberen alle Arubanen mee te doen. En dat is ook gezond, want dat betekent dat de economische groei ook lokaal wordt gedragen. Er is vertrouwen en het gaat hard. Er zijn 2 redenen om te zorgen dat het niet té hard gaat. Ten eerste: als de ontwikkeling snel gaat hebben we een tekort aan geschikte werkkrachten. Er waren vòlop werkkrachten aanwezig, maar iedereen die met een beetje gemak kon worden ingeschakeld die is op het ogenblik ingeschakeld en de rest moet worden omgeschoold en dat kost even tijd. In zo'n situatie moet je niet harder gaan. Daar is een *rem nodig*. De andere rem is nodig voor de aktiviteiten van de Arubanen zelf; die financieren ze voor een belangrijk deel met bankkrediet. Om aan de kredietvraag te kunnen voldoen, creëren de banken nieuw geld en met dat nieuwe geld wordt gekocht. Alles wat men koopt moet worden geïmporteerd. Dus het nieuwe geld komt uiteindelijk hier terecht via de banken en dat kost ons deviezen. Dat mag ook wel, want naast de aktiviteiten van de Arubanen is er de groei van het toerisme. Het toerisme explodeert bijna net zo hard als de economie hier. Als je kijkt naar de aantallen, dat was in '87 25% omhoog gegaan en dat was dit jaar nog eens 30% verder erbij in de eerste zeven maanden. Er zit een hele snelle groei in.

Die groei zet door en met die groei kun je in de pas lopen, kun je krediet nemen en kun je besteden. Wat er gebeurde was dat er nog meer krediet werd gegeven. We liepen niet met het toerisme in de pas, we liepen zelfs nog harder. En toen gingen de deviezen dalen. Op dat moment hebben we gezegd: Dit kan niet. We moeten zorgen dat de bestedingen iets minder hard stijgen. De *groei* (van de bestedingen) moet beperkt worden van 15%-20% tot ongeveer 5%-10%.

Hotelsector niet verder uitbreiden.

S&K: U hebt als bank gekozen voor beperking van de persoonlijke leningen (als maatregel). Wat zijn daarbij Uw criteria geweest?

D.D.: Wij hebben helemaal niet gekozen voor de persoonlijke lening. We hebben gekozen voor *alle* kredieten.

S&K: Alle kredieten?

D.D.: Alle kredieten!

S&K: Want wij krijgen de indruk van Uw persconferentie dat U allen maar hebt gekozen voor de persoonlijke lening!

D.D.: Een beetje. We hebben zó gekozen: het *totaal* van het bankkrediet mag in de 2de helft van '88 groeien met 5%. En wij willen, d.w.z. wij hebben gevraagd aan de banken: Houdt vooral de persoonlijke leningen stabiel en beneden die 5%. En waarom? Omdat alle leningen die naar naar kleine projekten, naar die winkels, naar die restaurants en noem maar op, wat projekten zijn die straks weer deviezen op brengen. Maar alles wat gaat naar aanschaf van een t.v. of auto is 'weg', dat brengt later niets meer op. Omdat we zitten met een probleem van de deviezen hebben we gezegd: Iets korten op de persoonlijke lening. Hier mag geen misverstand over bestaan: dit betekent niet dat de persoonlijke leningen moeten dalen. Het betekent ook niet dat niemand meer een nieuwe persoonlijke lening kan krijgen, maar niet meer in een tempo van *70%* groei zoals we het in de periode van juni '87 tot juni '88 hadden. Dat kan niet op dit moment, het tempo moet omlaag. En dat zal weleens tegenvallen, maar uiteindelijk zijn we op den duur met elkaar toch bij deze methode gebaat dat we het op deze manier doen. Wat we zouden willen besteden in het komende halfjaar moet worden uitgespreid over een langere tijd. We moeten die bestedingen in één jaar doen i.p.v. in een half jaar en dan loopt alles prima.

Er moeten ook niet meer hotelprojekten bijkomen. Een belangrijke reden daar voor is: Hoe meer er bijkomen, hoe groter de 'competition'. En hoe groter de risico's dat de garanties niet kunnen worden terugbetaald. Er zijn ook andere aspekten. De hoteluitbreiding die nu tot stand gaat komen, leidt tot een verdrievoudiging van het totaal aantal kamers. Je hebt dan een werkgelegenheidsprobleem in die zin dat de werkgelegenheid in de hotelsector te groot gaat worden. De regering is nu al bezig om te anticiperen en om mensen om te scholen. De mensen die in de bouw werken moeten, als straks de bouw klaar is, een plaats kunnen vinden als klerk, als waiter, als kok en noem maar op in de hotelsector. Met de mensen die we hebben kunnen we niet meer aan dan de hotels die nu al op stapel staan. En zou je verder gaan, dan zou dat betekenen dat je arbeid moet importeren. En als je grote aantallen mensen van andere eilanden moet gaan aantrekken, dan is dat sociaal een probleem. Want dan komen er allemaal buitenlanders, die komen niet als toerist, die komen hier wonen, die komen mee werken. Dat geeft sociale spanningen. Dus om die reden is het verstandig dat de regering de hotelsector niet verder uitbreidt. Maat dat ziet de regering zelf ook. Hierover zijn de Centrale Bank en regering eensgezind. ●

PEPSI

ARUBA'S CHOICE!

Victoria Bottling Company

Bernhardstraat
San Nicolas

CHAOS, en het eeuwige leven van de CESUUR-VERLEGGING

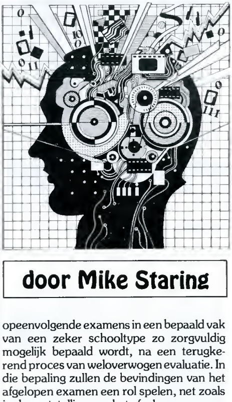
Een jaarlijks terugkerend ritueel is het herberekenen van sommige CSE-resultaten en eindcijfers, op last van hen die waken over het niveau van de centrale schriftelijke examens. Impliciet wordt daarmee te kennen gegeven dat het inschatten van dat niveau geen sinecure is: hele groepen examen-opgavenvaststellers schieten regelmatig mis, en ook al is een cesuur-verplaatsing niet altijd nodig: de gemiddelde behaalde resultaten variëren behoorlijk van jaar tot jaar binnen elk vak en dat ligt niet altijd volledig aan de leerlingen.
Kort geleden ontwikkelde wiskundige technieken kunnen ons helpen begrijpen hoe dit verschijnsel, ondanks alle goede wil, kan blijven voortbestaan en waarom het zo enorm onvoorspelbaar is.

Chaos en toeval

Zo'n 10 jaar geleden zou een chaotisch verschijnsel, een fenomeen dat onvoorspelbare variaties laat zien, vrijwel onmiddellijk met de werking van het "toeval" in verband zijn gebracht. Het toeval wordt dan gezien als een soort kosmische dobbelsteen die aan de haren erbij gesleept kan worden als dat zo uitkomt [4]. Examenresultaten door de jaren heen vormen zulke chaotische tijdreeksen. Niet volstrekt willekeurig, natuurlijk (de *gemiddelde* scores zullen op een schaal van 1 tot en met 10 praktisch altijd in het interval van 5 tot en met 7 liggen), maar ook niet voorspelbaar: ik kan nu met geen mogelijkheid aangeven wat het gemiddelde examenresultaat, voor welk vak en schooltype dan ook, in juni 1989 zal zijn.
Voor een deel wordt de schommeling in resultaten verklaard door schommeling in moeilijkheidsgraad. Vergelijking van de schriftelijke examenopgaven door de jaren heen levert geen gelijkwaardigheid op: het ene examen is niet even moeilijk of gemakkelijk als het andere examen voor hetzelfde vak en schooltype. Moet deze schommeling in moeilijkheidsgraad op de rekening van "het toeval" geschoven worden? Hoe valt dit te rijmen met de veronderstelde zorgvuldigheid waarmee een examen wordt opgesteld? Of is er mogelijk iets anders in het spel?

Een simpel wiskunde model

Om antwoorden op de voorafgaande vragen te verkennen, zal een wiskundig modelletje worden voorgesteld. Vanzelfsprekend is dat model een ENORME vereenvoudiging en mogelijke verdraaïng van de werkelijkheid. Het moet dan ook slechts als analysemiddel worden opgevat en zeker niet als precies voorspellingswerktuig. Van de andere kant hoop ik dat het model toch *iets* van de werkelijke dynamiek van het verschijnsel in beeld kan brengen.
Ik ga ervan uit dat de moeilijkheid van de

door Mike Staring

opeenvolgende examens in een bepaald vak van een zeker schooltype zo zorgvuldig mogelijk bepaald wordt, na een terugkerend proces van weloverwogen evaluatie. In die bepaling zullen de bevindingen van het afgelopen examen een rol spelen, net zoals in de vaststelling van het afgelopen examen ervaringen van het jaar dáárvoor meegenomen zijn, enzovoort. Meer in het bijzonder zal de moeilijkheidsgraad van het komende jaar min of meer moeten overeenstemmen met die van het afgelopen jaar (om "onderlinge gelijkwaardigheid" van de diploma's na te streven), waarbij een eventueel *te* eenvoudige of *te* moeilijke vraagstelling niet herhaald mag worden (om de overeengekomen "maatschappelijke waarde" van het diploma zo goed mogelijk te benaderen).

Duiden we de moeilijkheidsgraad in jaar i aan met m_i, en spreken we af dat "$m_i=0$" betekent: "zeer simpel" en "$m_i=1$" betekent: "zeer moeilijk", dan kunnen we beide eisen modelleren tot:

$$m_i \propto m_{i-1}$$
(gelijkwaardigheid met het vorige jaar)

$$\text{en } m_i \propto (1-m_{i-1})$$
(correctie van "fouten" in het vorige examen).

Kortom:

$$\boxed{m_i=\lambda m_{i-1}(1-m_{i-1})}, \qquad (1)$$

waarbij λ een relevant gekozen evenredigheidsconstante is ($0 \leq \lambda \leq 4$).

Formule (1) staat bekend als de logistische differentie-vergelijking van een teruggekoppeld systeem, [1], [2], [5].
De waarde van de evenredigheidsconstante λ blijkt van enorm belang in de evolutie van het systeem dat door zulk een vergelijking wordt beschreven. Grofweg zijn er drie verschillende mogelijkheden:

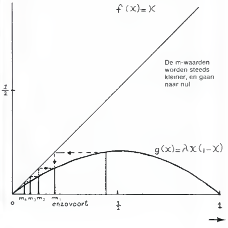
A Het systeem evolueert naar een "steady state".
B Het systeem gaat periodiek gedrag vertonen.
C Het systeem gedraagt zich chaotisch.

Aan de hand van een enkel grafiekje kan dit al aardig geïllustreerd worden (voor een uitgebreide analyse: zie [5]).

Geval A: $0 \leq \lambda \leq 3$

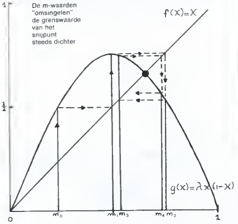
Het ligt volstrekt niet in mijn bedoeling de lezer lastig te vallen met berekeningen die elders al prachtig zijn verwoord (zie lit.). De resultaten zijn echter wel van belang; ze komen op het volgende neer:
als λ klein is, d.w.z. als men zich bij de vaststelling van de moeilijkheidsgraad nauwelijks laat leiden door ervaringen met het vorige examen, zal er een convergentie optreden in de richting van $m_i=0$, als $0 \leq \lambda \leq 1$ of $m_i= 1^1$, als $1 \leq \lambda \leq 3$.

I. Evolutie van een systeem van opeenvolgende moeilijkheidsgraden $m_0, m_1, m_2, m_3, \ldots$, als $0 \leq \lambda \leq 1$.

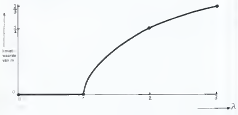
→

II. Evolutie van een systeem van opeenvolgende moeilijkheidsgraden $m_0, m_1, m_2, \ldots,$ als $1 \leq \lambda \leq 3$.

Dit betekent, dat naarmate men bij de vaststelling van de opgaven minder aansluiting zoekt bij de ervaringen met het vorige examen (dus: naarmate λ kleiner wordt), de moeilijkheid zal afvlakken. Het worden op den duur allemaal simpele examens, geen verrassingen meer, een futloze starre bedoening.
Neemt de bereidheid te "leren van het verleden" toe, zo worden de examens ook langzaamaan moeilijker, tot behoorlijk pittig ($m_i = \frac{2}{3}$) als λ groot (=3) wordt.

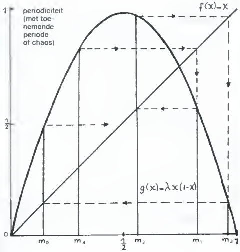
"Steady State"-grenswaarden als funktie van λ:

Geval B en C: $3 \leq \lambda \leq 4$

Wil men dan nog meer rekening houden met de ervaringen van het voorafgaande

Evolutie van een systeem van opeenvolgende moeilijkheidsgraden $m_0, m_1, m_2, m_3, \ldots$ als $3 \leq \lambda \leq 4$:

examen (waarin het verleden dààrvan ook weer is verwerkt), dan wordt $\lambda < 3$. Alhoewel er dan periodiciteit kan ontstaan, zal het in de praktijk neerkomen op chaos: moeilijke examens worden afgewisseld met simpele, en met gematigd pittige.

Voorspelling wordt onmogelijk omdat we in de praktijk de preciese waarden van λ en m_i onmogelijk kunnen meten, terwijl die wel beide nodig zijn voor een voorspelling, [4], [5]. Kortom, het wordt de puinhoop die we bij veel vakken gewend zijn, met op z'n tijd cesuurverleggingen en wat dies meer zij. Het toeval is hier volgens het gehanteerde model onschuldig aan; slechts de wens om te leren van het verleden is de oorzaak van talloze vraagtekens voor veel leraren, elk jaar opnieuw.

Het heeft er alle schijn van dat dit de situatie is waarmee we te maken hebben. Wellicht niet zó fijn, doch — volgens het model — slechts te vermijden als we tenminste één van de twee principes (gelijkwaardigheid met het vorige examen, en: correctie van eventuele "fouten" in het vorige examen) willen laten schieten. Te kiezen valt dus alleen tussen kwaden. ●

Litaratuur:

[1] Douglas R. Hofstadter: *Metamagical Thema's;* Penguin, 1985, pp. 364 -395.
[2] James Gleick: *Chaos: Making a New Science;* Viking, 1987, i.h.b. pp. 57 - 80.
[3] James P. Crutchfield et.al.: *Chaos*, in Scientific American, dec. 1986, pp. 38.
[4] Joseph Ford: *How Random* is *a* Coin Toss, in: Physics Today, april 1983, pp. 40 - 47.
[5] Paul Davies: *The Cosmic Blueprint;* Simon & Schuster, 1988, pp. 35 - 56.

SPELLEN IS TELLEN (II)

In het vorige nummer van SiK heeft u kennis kunnen nemen van een geheel nieuwe benadering van de spellingproblematiek op de basisschool: Spellen is tellen. Volgens de ontwikkelaar, de heer Don Quant, is het systeem gebaseerd op een niet eerder geconstateerde wetmatigheid in de Nederlandse spelling. In dit nummer trachten wij u een beeld te geven van de regels van dit systeem en de toepassingen ervan. Nogmaals: de redactie beperkt zich tot het publiceren van de bevindingen van de heer Quant en neemt zelf geen standpunt in t.o.v. deze methode.

Aanschouwelijkheid

"Spellen is tellen" wil de kinderen z.g. kapstokken aanbieden om spellingregels aan op te hangen. Spellingregels worden uitgedrukt in een soort formule-vorm, gebruik makend van de cijfers 1 en 2. De cijfers staan voor aantallen letters; er moeten aan de hand van het visuele beeld van het woord letters geteld worden, vandaar de naam van de methode.
Het tellen gebeurt op de volgende wijze:

één "0" en één "0" zijn samen 2 "0's", schrijfwijze $\frac{0}{1}$ en $\frac{0}{1}$ zijn samen $\frac{00}{2}$

één $\frac{\text{"e"}}{1}$ en één $\frac{\text{"u"}}{1}$ blijft $\frac{\text{"eu"}}{11}$

Volgens de heer Quant is het enige wat het kind moet onthouden: 1.1.→1.2 en diens spiegelbeeld.
(vergemakkelijkt: elf komt voor twaalf).

Dus: 1.1→1.2 // 2.1→1.1 waarbij // de spiegel voorstelt. Het eerste gedeelte is de eerste regel, het tweede gedeelte (het spiegelbeeld dus) is de tweede regel.

De regels

Wat stelt die cijferformule voor?
De benadering gaat uit van woorden met gesloten lettergreep eindigend op één of meer medeklinker(s). (b.v.: bal, fiets, besluit).
De eerste regel (1.1→1.2) geldt dan voor die woorden met één klinker-teken (oftewel korte klinker) met één eind-medeklinker (pet, bestel).
De tweede regel (2.1→1.1) geldt voor die woorden met twee dezelfde klinkertekens (oftewel lange klinker) en één eindmedeklinker (boom).
Hierbij gaat men uit van de klinker in éénlettergreepwoorden en van de laatste beklemtoonde klinker in meerlettergreepwoorden.
De heer Quant heeft het over 3 pilaren waar de methode op rust:

1. de gesloten lettergreep.
2. het benoemen van de draagklank (beklemtoonde klinker) in het woord.
3. het benoemen van de medeklinker(s) achter de draagklank (hij noemt ze ook: dekmedeklinker(s).

Regels en toepassingen

De toepassing

Het is de bedoeling dat met behulp van de twee regels gesloten lettergreepwoorden met een korte en met een lange klinker eindigend op *één medeklinker* correct *meervoudig worden gemaakt, verbogen* en *verlengd.*

pot → potten 1.1 → 1.2	regeer → regeren 2.1 → 1.1
poot → poten 2.1 → 1.1	bestel → bestellen 1.1 → 1.2
groot → grote 2.1 → 1.1	snel → snelle 1.1 → 1.2

Nog een derde regel: andere cijfercombinaties

Veranderingen in de cijfercombinatie treden uitsluitend op bij de gesloten lettergreepwoorden met korte of lange klinker eindigend op één medeklinker.
Zodra we te maken hebben met gesloten —lettergreep — woorden met korte of lange klinker eindigend op *meerdere medeklinkers,* dan treedt er *geen verandering* op in de cijfer-combinatie.
Hieruit volgt dan regel drie:
Alle andere cijfercombinaties blijven onveranderd.

bord → borden 1.1.1 → 1.1.1	barst → barsten 1.1.1.1. → 1.1.1.1
schoonst → schoonste 2.1.1.1 → 2.1.1.1	poort → poorten 2.1.1. → 2.1.1
fiets → fietsen 1.1.1.1. → 1.1.1.1.	nieuw → nieuwe 1.1.1.1. → 1.1.1.1.

Resumerend:

Regel 1 1.1 → 1.2 voor de korte klinker met één dekmedeklinker.
Regel 2 2.1 → 1.1 voor de lange klinker met één dekmedekliner.
Regel 3 alle andere cijfercombinaties blijven onveranderd.

Toepasbaarheid in het onderwijs

De heer Quant is van mening dat de hoofdregels goed toegepast kunnen worden in de volgende taaloefeningen:

A. Het schrijven van meervoudswoorden van zelfstandige naamwoorden:
tas → tassen (regel 1)
raam → ramen (regel 2)
paard → paarden (regel 3)

B. Het schrijven van de verbuiging van bijvoeglijke naamwoorden:
snel → snelle (regel 1)
goedkoop → goedkope (regel 2)
bruin → bruine (regel 3)
Ook: voltooide deelwoorden bijvoeglijk gebruikt:
bezet → bezette (regel 1)
verbreed → verbrede (regel 2)
ontdekt → ontdekte (regel 3)

C. Het schrijven van meervoudsvormen van werkwoorden in de onvoltooid tegenwoordige tijd uitgaande van de ik-vorm t.t.:
ik hol → wij hollen (regel 1)
ik marcheer → zij macheren (regel 2)
ik verheug me → wij verheugen ons (regel 3)

D. Het schrijven van meervoudsvormen van onregelmatige werkwoorden in de onvoltooide tijd:
hij trok → zij trokken (regel 1)
zij besloot → jullie besloten (regel 2)
jij vond → wij vonden (regel 3)
ik droeg → zij droegen (regel 3)
Uitzonderingen hierbij:
sprak → spraken
trad → traden

Dictee

Wil het kind de spellingregels tijdens een dictee toepassen, dan moet het in staat zijn terug te gaan naar het beklemtoonde en/of semantische deel of de ik-vorm t.t. van het te schrijven woord. De heer Quant gaat ervan uit, dat het kind dit kan. Bovendien wordt er van uit gegaan, dat het kind deze "wortel" van het woord correct kan spellen. Zowel een goede visuele als auditieve discriminatie is dus vereist. De heer Quant vindt dat ook zelfgemaakte, niet bestaande "wortels" toegestaan mogen worden. B.v.: regen herleiden tot reeg.
Vanwege de omvangrijkheid en gecompliceerdheid van de bijzonderheden bij het toepassen van de "formule" bij allerlei spellingsproblemen, gaan we er in dit artikel niet verder op in.

→

Tenslotte:

— Welk deel van alle spellingregels wordt door deze methode gedekt?
— Is de methode werkelijk een vereenvoudiging van de problemen?
— Is de vereiste basiskennis om deze methode toe te passen relatief makkelijk aan te leren om hem als praktisch didaktisch hulpmiddel te kunnen gebruiken?

Dat zijn vragen die bij u misschien ook opgekomen zijn na een kennismaking met deze nieuwe methode. Vragen die naar onze mening slechts beantwoord kunnen worden na gedegen studie van de methode en de problematiek en na voldoende nauwkeurig gevolgde toepassing in de praktijk. Degenen die geïnteresseerd zijn in meer informatie en/of uitleg m.b.t. deze spellingmethode, kunnen zich wenden tot: de heer Quant, hoofd van de St. Michaelschool, tel. 47361.

De redaktie wil tenslotte haar voldoening uiten over de bijdrage van de heer Quant en hoopt dat meer leerkrachten middels dit blad bekendheid geven aan hun initiatieven op onderwijsgebied.

●

FOR DI NOS MESA DI REDAKSHON

E desaroyo ekonomiko

For di dia Lago a sera e aktividatnan ekonomiko a kai hopi na Aruba. E tempo ei e gobierno di MEP tawata na mando. Plannan a wordo traha pa rekonstrukshon di e ekonomia dor di instansianan manera I.M.F., Worldbank i otronan. E prome paso, esun di mas logiko, tawata di engrandese e industria di turismo dor di redobla e kantidat di kambernan. Awor ku e gobierno nobo (ku ya ta demisionario) nos ta mirando ku e plannan ta den ehekushon. Kosnan ta mustra miho, e ekonomia ta subiendo. S & K kier tira un bista riba e desaroyo aki, tanto pa e parti netamente ekonomiko komo e parti sosial. Den kuadro di esaki S & K tawatin un entrevista ku sr. Den Dunnen, direktor di Banko Sentral. Parti di e entrevista aki ta aparese den e edishon aki.

E gobierno aktual a skohe pa un modelo di ekonomia ku ta ensera mas 'efisiensia' (menos red-tape), mas free 'enterprise' (e.o. no protekshon) i privatisashon di kompanianan/institutonan di gobierno. Riba su mes e modelo aki no ta algo malo. Al kontrario, e por ta hopi efektivo.

Pero kiko e kier men pa e trahado arubiano? Na prome luga nos ta kontento ku e desempleo ta menos awor i ku den futuro elo bira menos ainda. Pero tin algun aspekto ku nos no mester perde for di bista.

1. E salarionan a baha ku mas di 30% kompara ku prome ku seramento di Lago.
2. E servisionan di gobierno a aumenta nan prijsnan. Esaki pa yuda gobierno kubri su presupuesto. Esaki den un tempo hopi difisil.
3. Un kobransa rigoroso di debenan atrasa (diferente belasting, awa, telefon) a tuma luga den e periodo aki. I e homber chikito ningun manera por a skapa di su responsabilidat. Hotelnan i otro hendenan ku kapital si a baha na katuna sin paga nan debenan i ku bendishon di e aktual gobierno (p.e. Mc.Guire).
4. E metodo di 'kontrakt individual' a kita hopi siguransa di e trahado, sigur den e hotelnan.
5. E nivel di kosto di bida a subi e ultimo tres añanan ku mas o menos 10%.

Si nos tuma e aspektonan aki na serio, nos por konklui ku e korekshon di e krisis ekonomiko aki a tuma luga *grandemente riba lomba di e trahado*. Tambe nos por konstata ku na Aruba tin un tendensia ku e gruponan ekonomikamente bon para ta sigui bon para (of miho) i e masa trahado ta sigui mal para. E middenklasse ta birando mas chikito. E situashon aki ta komparabel na e situashon merikano (Reaganomics) unda enberdat mas empleo a bin aserka, pero empleo mal paga. Mientras e grandinan ta haya e.o. previlegionan di belasting. Biniendo bek na e situashon lokal nos por menshona ku gobierno, via di ontvanger a pone beslag riba 1/3 parti di e salario di e trahado pa su debenan di belasting i awa ku e tin atrasa, sin puntra si esei ta posibel pa su 'budget'. Ta bon pa menshona ku mayoria di e hendenan ku ta traha na hotel ta bin kas ku ± Af. 800,-- den nan man. Nos ta kere ku esaki no por. Bo no por mantene un famia ku un suma abou asina. Pero nos ta kere tambe ku sindikalismo — sigur F.T.A. i su miembresia — mester bai traha riba ahustashon di e salario na un nivel ku ta kuadra mas ku e kosto di bida real. Ademas mester boga pa un diversifikashon di nos ekonomia pa sigura empleo riba termino largo i pa absorba e trahadornan ku un nivel di enseñansa mas halto (e kandidat grandi di studiante ku nan a manda Hulanda durante ultimo añanan). Tambe nos ta sigui boga pa *arubanisashon* di e topkader den gobierno (demasiado makamba ultimo añanan) i den management di e hotelnan di kual hopi ta gosa di nos 'garantía'!

E maneho sosial

Nos ta pro pa redusi e kantidat di hende ku ta biba di onderstand basta ku e redukshon aki ta mara na entrenamento pa trabou. Tambe mester bin un plan pa 'opvang' di e muchanan chikito en bista di e kantidat kresiente de hende muhe ku ta trahando. Di e mes un forma mester bin un maneho 'praktiko i efektivo' pa ku hubentut. Mirando e desaroyo riba tereno ekonomiko i e konsekuensianan ku esaki tin pa e parti sosial,

Siguridad pa trahador.

esaki ta bira un 'must'.

Otro tereno ku ta hopi amplio i delikado, pero unda tin masha hopi problema, ta e tereno di Salubridat Publiko. Na prome luga nos kier bisa ku e gobierno saliente, meskos ku e gobierno di MEP, a pasa e *batata kayente* di un man pa otro i asina neglisha e problemanan serio riba e tereno aki. Nos tin di meshona algun aspekto ku mester tene kuenta ku nan pa bin ku un maneho konsistente.

1. E aparato mester bira mas efisiente i mester eksisti igualdat di trato.
2. Mester mas atenshon i servisio pa hendenan di edat mas avansa. Un spesialista riba e tereno aki ta hopi nesesario.
3. Mester mas atenshon i servisio pa hendenan ku problemanan mental serio i kroniko.
4. Mester bin un maneho riba kual ta basa mandamento afo pa tratamento, algo ku ta hopi nesesario i alabes hopi delikado.

Por ultimo nos kier enfatisa ku un seguro general kontra malesa (algemene ziektekostenverzekering) ta un paso pa yega na drecha hopi na e infrastruktura (servisionan i instansianan involvi) riba e tereno aki.

Nota di redakshon

Den e siguiente edishon nos lo bin ekstensamente bek riba e elekshon di 6 di yanuari.

●

2. De ASPA-plannen

De eerste plannen met betrekking tot de herstrukturering van het opleidingsonderwijs op Aruba dateren uit de jaren '70 en betroffen de oprichting van de ASPA (Arubaans Sociaal Pedagogische Academie). Deze academie zou behalve een pedagogische afdeling ook een sociale afdeling bevatten, waarin verschillende sociale opleidingen in ondergebracht zouden worden.
Het idee van de ASPA heeft nooit veel weerklank gevonden. Een van de redenen hiervoor ligt in de speciale moeilijkheden die de combinatie van pedagogische en sociale opleidingen met zich mee zou brengen. Een andere, misschien belangrijkere, reden ligt in de historische context: 'de tijd was er niet rijp voor'. Hoewel er verschillende documenten waren geschreven en gesprekken gevoerd met officiële instanties, ontbraken er de noodzakelijke motivatie en krachten om deze plannen tot realisatie te brengen.
De ASPA-plannen hielden overigens niet zozeer een vernieuwing van het opleidingsonderwijs in, alswel primair een verbreding van de taken van de academie.

Hoewel de verschillende overheden steeds voor de IKOL's uitgenodigd waren en de verslagen ervan toegestuurd werden, was de reaktie zonder meer flauw en ongeïnteresseerd te noemen.

4. Een negatieve bemoeienis en een te eng concept van scholing.

Het heeft lang geduurd voordat op Aruba de overheid zich haar verantwoordelijkheid ten aanzien van scholing (en het onderwijs in het algemeen) ging beseffen. Jarenlang is de bemoeienis van de Arubaanse overheid met betrekking tot scholing (meer specifiek: de APA) een uitermate NEGATIEVE geweest. De overheidspreocupatie was primair gericht geweest op het kwantitatief/financieel aspekt: De APA mocht slechts (blijven) bestaan zolang zij maar niet te veel geld kostte. In de praktijk betekende dit een continue onzekerheid en onstabiliteit die ongetwijfeld een kwalitatieve groei van het opleidingsonderwijs negatief beïnvloed heeft. Temeer als dit gecombineerd wordt met de smalle financiële en wettelijke ruimte waarbinnen het instituut werd toegestaan te

Vanaf 1981 organiseren de APA en APK hun IKOL's.

3. De IKOL's en de overheidsreaktie

Nadat het enkele jaren erg stil is geweest rond de opleiding op het gebied van herstruktureringszaken, wordt vanaf het begin van de jaren '80 met nieuw elan de opleiding ter discussie gesteld en opleidingsinnovatie geëist. Het zijn nu de docenten en direkties van de scholingsinstituten van Aruba en Curaçao zelf die aandacht vragen voor de scholingsproblematiek. Vanaf 1981 organiseren de APA en APK bijna jaarlijks, helemaal op eigen initiatief (en zelfbekostigd), hun IKOL's (Interinsulair Kontakt Opleiding Leerkrachten), waarin verschillende aspekten van de scholingsproblematiek worden behandeld.
Deze IKOL's vertegenwoordigen in feite een DENKPROCES met betrekking tot scholingszaken, dat in belangrijke mate de concrete herstruktureringsplannen van vandaag heeft beinvloed.

werken. Zaken zoals continuïteit en groei in scholingsdeskundigheid en professionaliteit, waar de APA en APK steeds voor gepleit hebben, schenen voor de Arubaanse overheid van geen belang te zijn. Om maar te zwijgen over algemene aspekten die de kwaliteit van scholing betreffen.

Aan de basis van deze vorm van overheids-'zorg' lag een zeer eng en achterhaald concept van scholing: Scholing zou slechts zijn: het ontwikkelen bij de student van (geïsoleerde) vakkennis en het in de praktijkschool opdoen van praktische vaardigheden. Dat de scholing in de wettelijke regelingen onder het voortgezet onderwijs werd ingedeeld, is een weerspiegeling van dit enge concept. Het scholingsinstituut was slechts een soort toeleveringsbedrijf, dat je op elk moment kon dichtdraaien. De "cursus-gedachte" met betrekking tot scholing heeft zeer lang het denken en handelen van de Arubaanse overheid bepaald. →

Herstruk
van
OPLEI
ONDE
op A

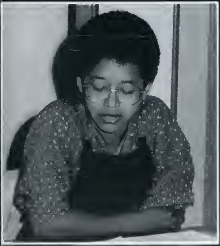
Over vallen en opstaan

door Drs. LYDIA
docente Pedagogiek en
aan de
Ex-lid van de Werkgro
Opleiding

1. Inleiding

Via de communicatiemedia zijn de Minister van Welzijnszaken heidsvoornemen om per augus nieuwe opleidingsinstituut.
In onderstaand artikel worden van de herstrukturering van het belicht. Tevens wordt comment planning en de inhoud van de h

kturering het OINGS- RWIJS ruba

A EMERENCIA,
Praktijkcoördinatrice
APA.
oep Herstrukturering
(WHO).

n publiek en onderwijsveld door n geïnformeerd over het over- ustus 1989 te starten met een

n in het kort de achtergronden et opleidingsonderwijs op Aruba ntaar geleverd op het proces, de herstruktureringsplannen.

De overwegend negatieve benadering van de Arubaanse overheid ten aanzien van scholing bereikt in 1985 een climax, waarin, alweer om kwantitatieve en financiële redenen, het niet veel heeft gescheeld dat de sluiting van het scholingsinstituut een feit werd.

5. Zweten en doorvechten

Het is niet overdreven te stellen dat als vandaag uiteindelijk de herstrukturering van de scholing op Aruba een feit lijkt te worden, dit in de eerste plaats te danken is aan het opleidingspersoneel die daarvoor met veel zweet, ongelofelijke incasserings- en doorzettingsvermogen voor gevochten heeft.
Het is steeds het opleidingspersoneel geweest dat na elke teleurstelling weer de draad oppikte en opnieuw begon.
Terwijl in de jaren 1983-1984 ook Aruba vertegenwoordigd was in de zogenaamde Werkgroep Herstrukturering Opleiding, werd in 1985 alleen op Curaçao de nieuwe opleiding ingevoerd, terwijl op Aruba op datzelfde moment de APA strijd om het bestaan leverde.
Terwijl in de jaren 1985-1986 het erop leek dat herstrukturering van de scholing van de baan was, is het de APA die in april 1986 het initiatief neemt om een groot symposium te organiseren met als thema: "De toekomst van de scholing van leerkrachten op Aruba". (Zie voor een verslag hiervan het themanummer van Skol & Komunidat, jrg. 17, nr. 5 1986).
Met name de plaats van de scholing binnen het edukatieve systeem vormt het belangrijkste discussiepunt van dit symposium. Het symposium formuleerde in deze een duidelijke voorkeur voor een organisatorische vormgeving waarin de scholing wordt ondergebracht in een relatief autonoom instituut voor HOGER Onderwijs, waarin behalve de overheid tevens alle betrokken instanties in het bestuur vertegenwoordigd zouden zijn. Het is door dit symposium dat op Aruba de weg werd geopend voor een scholingsverantwoordelijkheid die een gedeelde verantwoordelijkheid zou zijn: Niet alleen de opleidingsinstituten, maar ook de overheidsinstanties, schoolbesturen en vakbond bogen zich over de meer inhoudelijke kanten van de Arubaanse scholingsproblematiek.

6. Van voorspoed naar nieuwe teleurstellingen

Wanneer in november 1986 en januari 1987 respectievelijk de Herstrukturering Onderwijs (SHO) en de Werkgroep Herstrukturering Onderwijs (WHO) van overheidswege worden opgericht, lijkt een periode van voorspoed te zijn aangebroken. Niet alleen is het bestaansrecht van een lokaal scholingsinstituut officieel erkend, maar tevens wordt de noodzaak van de fundamentele en gestruktureerde scholingsinnovatie ingezien. In juni 1987 dient de WHO haar interimrapport in bij de Minister, waarin een bepaald proces en een procedure worden voorgesteld om aan de herstrukturering vorm te geven. Onder andere worden de volgende zaken voorgesteld:

- een overleg met het onderwijsveld over de interimnota (gepland in de periode van augustus - december 1987);
- een aktieve participatie van de APA in het herstruktureringsproces. De APA-docenten zouden ruim op tijd geïnformeerd en geïnvolveerd worden. Bovendien zouden ze de ruimte krijgen om zich terdege voor te bereiden op hun herstruktureringswerkzaamheden. Hiertoe kregen de docenten per augustus 1987 taakuren ter beschikking.

Hoewel de Minister in principe akkoord ging met deze punten, liepen de zaken anders uit. Doordat op de belangrijkste beslispunten van het interimrapport de minister en de werkgroepleden elkaar niet konden vinden, dient uiteindelijk het merendeel van de werkgroepleden ontslag in. Het duurt tot mei 1988 voordat een 2e versie van het interimrapport het veld bereikt voor commentaar. Ondertussen heeft de regering een UNESCO-panel uitgenodigd om commentaar te leveren op de tot dan toe geformuleerde herstruktureringsplannen. Wanneer de verschillende instanties in augustus 1988 worden uitgenodigd voor een gesprek met dit UNESCO-panel, blijkt dat het merendeel niet voldoende tijd heeft gehad om zich te bezinnen op de herstruktureringsplannen.
Resultaat van dit alles is dat nu, met nauwelijks 10 maanden voor de boeg, er sprake is van een verre van ideale situatie met betrekking tot de herstrukturering van de scholing op Aruba.
Dit uit zich onder andere in het volgende:

- het onderwijsveld is (nog) niet voldoende geïnformeerd en geïnvolveerd. Als dit niet op korte termijn hersteld wordt, zal de uitvoering van de herstruktureringsplannen ernstig belemmerd worden.
- ook de APA echter is sinds juni 1987 onvoldoende geïnformeerd en geïnvolveerd in het herstruktureringsproces.
  De verdere participatie van de APA (-docenten) in het proces lijkt zelfs de facto uitgesloten. Terwijl in 1987 - 1988 de APA-docenten nog taakuren hadden om aan het herstruktureringsproces deel te wordt in augustus de vreemde en onbegrijpelijke nemen, beslissing genomen om deze taakuren in te trekken. Een beslissing die mijns inziens moeilijk te rijmen valt met het voornemen om per augustus 1989 de nieuwe opleiding te starten. Deze beslissing heeft in de praktijk negatieve gevolgen gehad: onder andere heeft mede hierdoor de APA een belangrijk verlies aan ervaren docenten geleden; iets waarvoor de APA reeds geruime tijd geleden en met klem heeft gewaarschuwd.

Er is momenteel sprake van een zodanig vertraging in de voorbereiding van de herstrukturering dat men zich terecht zorgen mag maken over de haalbaarheid van de datum 1 augustus 1989.
Het heeft de laatste tijd bovendien duidelijk aan participatie van, open communicatie met en respekt en vertrouwen voor de direkt bij het herstruktureringsproces betrokkenen ontbroken. Terwijl deze zaken toch wel de belangrijkste voorwaarden zijn

→

voor het suksesvol realiseren van deze herstruktureringsplannen.
Het gemak waarmee tenslotte de oorspronkelijk in het 1e interimnota voorgestelde tijdsplanning opzij werd gezet, wijst tevens op een sterke onderschatting van de omvang van de scholingsherstrukturering.
Of het nieuwe "Instituto Pedagogico Arubano" per augustus 1989 haalbaar zal blijken, hangt in de eerste plaats af van de bereidheid van alle betrokkenen om met elkaar aan tafel te zitten en, met eerbiediging van en waardering voor elkaars ervaring en deskundigheid, GEZAMENLIJK en NU de schouders te plaatsen onder dit belangrijke onderwijsinnovatieprojekt. We moeten ons langzamerhand gaan realiseren dat het slagen van dit innovatieprojekt in sterke mate bepalend zal zijn voor het welslagen van de andere onderwijsinnovatieprojekten: de invoering van het Papiamento en de herstrukturering van het onderwijssysteem. Met name de bereidwilligheid en slagvaardigheid van de "decisionmakers" (de Minister en Direktie Onderwijs) zullen in dit alles van doorslaggevend belang zijn.

7. Het "Instituto Pedagogico Arubano"

Het "Instituto Pedagogico Arubano" (IPA), het nieuwe scholingsinstituut zal met name op de volgende punten een vernieuwing (in vergelijking met de bestaande situatie) betekenen.

a. Het concept van de te vormen leerkracht:
Via het nieuwe instituut zal een leerkracht gevormd moeten worden die niet alleen competent is als leerkracht, maar ook drager kan zijn van onderwijsvernieuwingen en vooruit kan lopen in maatschappelijke hervormingen. Dit concept impliceert een aanzienlijke verruiming van de zienswijze met betrekking tot de taak en funktie van een leerkracht. Om dit te realiseren is een complete curriculumvernieuwing vereist, opdat de vele nieuwe vaardigheden, kennis en attituden bij de (aanstaande) leerkracht ontwikkeld kunnen worden.

b. De taakstelling van het nieuwe instituut:
Het IPA zal niet alleen de initiële opleiding verzorgen, maar tevens de na- en omscholing en bovendien onderzoek en ontwikkeling ten behoeve van scholing verrichten. Door deze nieuwe taakstelling zal het IPA een belangrijke rol kunnen spelen in de onderwijsvernieuwing en tevens een dienstverlenende funktie hebben met betrekking tot het onderwijsveld en de samenleving. Deze taakverruiming dient niet in de eerste plaats om het instituut bestaanrecht te geven. Mijns inziens is deze taakverruiming primair direkt afgeleid van de hierboven geschetste conceptverruiming met betrekking tot de scholing van onderwijsgevende. Een instituut die de "nieuwe leerkracht" moet vormen, moet geïnvolveerd zijn in meerdere scholingstaken.

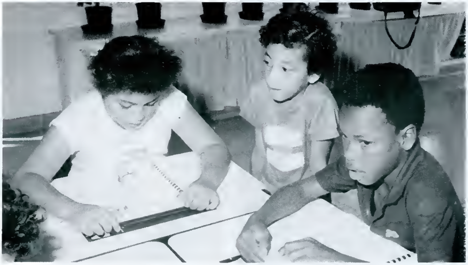
c. De wettelijke basis van de scholing:
Voortaan zal scholing geregeld worden in een zelfstandige wet die haar de status van HOGER ONDERWIJS geeft en de ruimte biedt om haar takenpakket naar behoren uit te voeren.
N.B.: De Landsverordening die de nieuwe Arubaanse Universiteit regelt, biedt de mogelijkheid om de scholing op te nemen binnen de strukturen van de universiteit. Een idee die overigens niet overeenkomt met de in beide interimnota's voorgestelde wettelijke struktuur, waarin het nieuwe Pedagogische Instituut en de Universiteit als 2 autonome instituten voor Hoger Onderwijs en los van elkaar worden gezien. Opname binnen de universitaire strukturen biedt overigens mijns inziens, mede gezien de Arubaanse realiteit van kleinschaligheid, toch zeker voordelen. Het is echter raadzaam dat, voordat zulk een beslissing wordt genomen, lering wordt getrokken uit de ervaring in andere landen waar de opname van de scholing binnen de universiteit niet overal even vlekkeloos is verlopen. Het is mede om deze reden dat in vele landen (onder andere Venezuela) de huidige tendens is om aparte Pedagogische Universiteiten op te richten.

d. het bestuur en beheer van het nieuwe instituut:
Het IPA zal beheerd worden door een bestuur waarin niet alleen de overheid is vertegenwoordigd, maar tevens de vakbond en de bijzondere schoolbesturen.
N.B.: Op dit punt verschilt de 2e versie van het Interimrapport van de 1e versie van juni 1987. Het 2e rapport stelt namelijk een allesbeslissende invloed van de overheid in het bestuur voor, een idee dat niet overeenkomt met de resultaten van het symposium van april 1986.

e. De interne onderwijskundige organisatie:
— In de scholing zal de specialisatiegedachte doorgevoerd worden: aanstaande leerkrachten kunnen zich specialiseren voor een bepaalde leeftijdsgroep: 4- tot 8-jarigen, 8- tot 12-jarigen en 12- tot 15-jarigen (3e graads bevoegdheid). De basisschoolleerkracht zal een "allround" leerkracht zijn.
— De inrichting van de scholing zal georganiseerd worden volgens het semestersysteem, waardoor de huidige strenge leerstofjaarklassensysteem en het schoolse karakter doorbroken worden.
— De toelating voor alle studenten zal minimaal HAVO zijn. Het zal niet meer mogelijk zijn om met een MAVO-diploma toegelaten te worden.
— De cursusduur zal 4 jaar bedragen, bestaande uit een gemeenschappelijke 2-jarige onderbouw en een bovenbouw van 2 jaar waarin de specialisatie plaatsvindt.

f. De externe relaties met andere verzorgingsinstanties:
Daar scholing duidelijk wordt gezien als een onderwijsverzorgingstaak, wordt een nieuwe samenhang met de andere verzorgingstaken (onder andere begeleiding, ontwikkeling en andere) gegarandeerd.
Over de manier waarop dit het beste gedaan kan worden bestaat er een verschil tussen het 1e interimrapport en het 2e rapport.

Zonder meer zal op verschillende punten discussie gevoerd kunnen en moeten worden en ongetwijfeld zullen de nodige wijzigingen, aanvullingen en relativeringen aangebracht moeten worden. Desalniettemin representeren mijns inziens deze herstruktureringsvoorstellen een duidelijke mogelijkheid voor een enorme verbetering en vooruitgang van de scholing van leerkrachten op Arba.

Invoering van het papiamento . . .

8. En verder .....

Of de herstrukturering van de scholing op Aruba een sukses wordt, zal niet afhangen van de plannen of de ideeën. Deze zijn er genoeg. Veeleer zal het volgende bepalend zijn:
— of alle betrokkenen zich inderdaad de omvang en complexiteit van de herstrukturering van scholing realiseren, en
— of alle noodzakelijke condities gecreëerd zullen worden om dit proces op gang te brengen en af te ronden. Behalve materiële condities, is hier te denken aan condities zoals de noodzakelijke scholing en voorbereiding van degenen die met de herstruktureringswerkzaamheden belast zullen worden. Meer dan alles zal echter het sukses van dit herstruktureringsprojekt domweg afhangen van de "goede wil" van alle betrokkenen. ●

E ultimo lunanan aki tawatin hopi actividad cultural e.o. e festival di teatro i actividadnan cultural na Biblioteca Nashonal i tambe a firma acuerdonan riba tereno cultural entre e partnernan di Reino ultimamente. Den e cuadro aki nos kier publica un charla di sr. Ralph van Breet cu tin como titulo: *Enseñansa y Cultura*. Esaki a worde teni na ocashon di e di dos lustro di Instituto de Cultura Aruba, dia 20 di April 1988.

Redakshon

ENSEÑANSA Y CULTURA

pa Ralph R. van Breet

Introdukshon

E topico di mi introdukshon ta "Enseñansa y Cultura", pero promé di drenta den materia, mi kier a haci algun remarca preliminar tocante e palabra "cultura". Kico nos kier men ora di uza e palabra "cultura"? Tin hopi hende ta uza e palabra "cultura", pero locual realmente nan ta referi na dje ta "folklor", p.e. ora papia di organisá "Dera Gay" como un actividad pa promove nos cultura y asina tin hopi ehempel mas.

Claro cu folklor ta parti di cultura, pero —contrali na locual sierto folkloristanan local ta pretendé — folklor relamente no ta un parti esencial, ni central di un cultura; mas bien e ta un parti marginal, un vestigio di pasado. Nos por ilustrá esaki cu e ehempel di "Dera Gay".

Antes, tempo cu Aruba tabata un comunidad fundamentalmente agricultor, "Dera Gay" tabata un fiesta popular cu tabata forma un parti bibo di e cultura cunukero di e tempo ey. Contrali na esey, awendia cu Aruba su economia ta mas bien basá ariba turismo, "Dera Gay" a para bira un show pa entretené e turistanan, sin ningun otro nificashon cu no ta nostalgia.

Comprondé mi bon, mi no ta bisa: legumai folklor, pasobra con cu bay bin, folklor tin su balor. Loke si mi ta bisa ta, cu nos no mester kere cu folklor ta e curason di un cultura.

Tambe tin hende, cu ora nan uza e palabra "cultura", realmente ta referi na loke nos conocé na Spaño como "Bellas Artes", esta pintura, escultura, musica, baile, arkitectura y literatura.

Un ehempel di esaki ta e cine "Cultureel Mozaiek" di defunto Wybert Tecla di aña 1980.

Claro cu arte tambe ta parti di cultura, pero limitá cultura na arte, manera den e cine "Cultureel Mozaiek", den mi opinion ta muestra di un interpretashon masha elitario mes di e concepto "cultura".

Awor, masha bon; si cultura no ta mescos cu folklor, ni tampoco mescos cu arte, kico e ta anto?

Como sociologo, ami naturalmente ta partidario di un interpretashon amplio di e concepto "cultura", manera nos por topa p.e. den e manual "Grondbeginselen der Sociologie" di De Jager & Mok, caminda nan ta defini "Cultura" como: "het geheel van voorstellingen, opvattingen, waarden en normen die mensen als lid van hun samenleving hebben verworven d.m.v. leerprocessen en die van grote invloed zijn op hun gedrag in ruimere zin".

Den e interpretashon amplio aki, custumbernan manera "Dera Gay", "Ocho Dia" y "Paga lomba" ta parti di nos cultura, pero mescos ta conta tambe pa e ideanan di awendia tocante p.e. moda, sexualidad y sindicalismo.

E actual orientashon cultural di enseñansa na Aruba

Despues di e remarcanan preliminar aki tocante e palabra "cultura", laga nos drenta den materia cu e ponencia, cu e actual orientashon cultural di nos enseñansa ta netamente Hulandes y cu esaki tin consecuencianan negativo tanto ariba nivel individual, como ariba nivel di nos comunidad. Kico mi kier men cu e ponencia cu e actual orientashon cultural di nos enseñansa ta netamente Hulandes?

Nos tur sa, cu historicamente for di tempo di Klaas van Eekhout (1821), pader Serafin de Sevilla (1826) y Antonius de Vries (1855) nos enseñansa tabata, y te ainda tá, un →

"Dera Gai", tabata un fiesta popular . . .

copia di esun Hulandes, tanto den su gobernashon, como tambe den su structura y contenido.
Tempo cu ami a cuminsá bay scol, e orientashon Hulandes di nos enseñansa tabata mas cu evidente: na "Fröbelschool" ta cantica- y poesianan Hulandes nos tabata siña, na "Lagere School" ta via di "Aap-Noot-Mies" nan a siña nos lesa y scirbi y pa loke ta toca Geografia y Historia ta "blinde kaart" di Hulanda y "Rood-Wit-Blauw" tabata manda. Ta p'esey, ora di core den trein na Hulanda, e hendenan di mi generacion y esunnan anterior hopi biaha sa mihor cu e Hulandesnan mes cua ta e siguiente stashon.

Por ta cu awendia e orientashon Hulandes di nos enseñansa ta salta menos na bista cu tempo di mi tempo, pero si nos wak un tiki mas aleu cu "Zonnig Nederlands", "Nos Patria", "Nos Tera" y "Geonant", nos lo ripara cu te ainda e orientashon cultural di nos enseñansa ta fundamentalmente Hulandes. Nos por ilustra esaki cu un sin-fin di ehempel.
Ta berdad p.e. cu awendia den enseñansa preparatorio ta Papiamento ta manda, pero asina mes nos ta haya nos mes obliga pa cuminsa familiarisa e chikitinnan cu e idioma Hulandes, pasobra di enseñansa basico bay ariba ta Hulandes ta manda.
Tambe ta berdad cu awendia e contenido di nos enseñansa ta menos colonial cu tempo ami tabata bay scol y nos mester a siña den e lesnan di Historia: "In het jaar 50 voor Christus kwamen de Batavieren via de Rijn ons land binnenvallen". Pero asina mes nos por ripara cu p.e. pa loke ta toca Historia, e presentashon y orientashon mayoria di biaha ta for di un punto di bista Hulandes. Puntra ken cu ta, ki aña di Dos Guera Mundial a cuminsa y e chens ta grandi cu nan ta contesta 1940, enbes di 1939, ya cu esaki ta e aña cu Alemania a envadi Hulanda.
Pues ta berdad cu den careda di aña sierto cos a cambia, specialmente den enseñansa preparatorio y enseñansa basico; consecuentemente awendia e orientashon Hulandes di nos enseñansa ta mas evidente den nos enseñansa avansa, specialmente den MAVO, HAVO y VWO. Esaki no ta nada straño, ya cu pa mayoria di materia, aki na Aruba nos ta uza e mesun plan di estudio cu nan ta uza na Hulanda.

Resumiendo nos por bisa cu e orientashon Hulandes di nos enseñansa ta manifesta su mes di e siguiente manera:

1. e uzo di Hulandes como idioma di instrukshon;
2. e uzo di plannan di estudio y examennan traha na Hulanda, esaki specialmente den nos enseñansa avansa;
3. e uzo di buki y otro material di apoyo traha pa maestronan Hulandes pa alumnonan Hulandes; y
4. specialmente pa loke ta toca Colegio Arubano, e contratashon di maestronan Hulandes ora no tin maestro local.

Ta mas cu cla, cu e orientashon hulandes di nos enseñansa ta consecuencia di 350 aña di colonisashon Hulandes. Tin hopi hende no tin ningun problema cu esaki y te hasta nan ta orguyoso di e echo cu nos enseñansa

Enseñansa y Cultura

ta un copia di esun Hulandes, ya cu nan ta considera esaki como un garantia pa su calidad. Esnan cu conoce mi di mi publicashonnan sa, cu mi no ta comparti e ideanan aki y cu net contrali, mi ta di opinion cu e echo cu e orientacion cultural di nos enseñansa ta Hulandes tin consecuencianan negativo tanto ariba nivel individual, como ariba nivel di nos comunidad. Laga mi splica e ponencia aki.
Saliendo for di un interpretashon amplio di e concepto "cultura", manera splicá den mi remarcanan preliminar, ta obvio cu un di e mecanismonan di transmishon y preservashon di cultura ta enseñansa. Pero enseñansa no ta e unico mecanismo y awendia nos ta haya nos mes confrontá cu diferente influencianan cultural cu hopi biaha ta contradictorio.
Na cas nan ta lanta nos den un ambiente cultural crioyo di cua un parti esencial ta nos idioma Papiamento. Sinembargo, ora nos cuminsá bay scol nos ta bin bou di influensia di e orientashon cultural Hulandes y ora yega adolescencia nos ta haya nos mes confrontá cu e subcultura hubenil cu tin un orientashon netamente Mericano. Bo por imaginá bo mes, kico ta resultado di e influencianan contradictorio aki?
Wel, e resultado ta un falta completo di un identidad cultural propio, cu ariba nivel individual ta manifestá su mes como alienashon ("vervreemding") y ariba nivel di comunidad como anomia ("anomie"). Nos por ripará e falta di raiz aki na e tendencia di menospreciá locual ta di nos y copia locual ta bin di afor.
Dicon bo ta kere cu despues di apenas un semester na Merca, ya nos studiantenan a bira Arucano? No ta pornada Vaida Naipaul ta referi na e pueblonan Caribense como "Mimic Men", ni tampoco no ta pornada cu e famoso "calypso" ta yama nos pa "Copy Cats".
Dicon bo ta kere cu e actual Gobierno, mientras nan ta traha ariba un inventario di nos potencial humano cu conocemento specialisá, sinembargo ta manda busca yudanza tecnico di afor na cantidadnan manera nunca antes?
Y finalmente, dicon bo ta kere cu e tema mas tratá den nos literatura, di Cola Debrot te Frank Martinus, ta e dualismo cultural, e falta di "Roots"?
Tur esakinan ta consecuencianan di alienashon y anomia, cu den nan turno ta consecuencia di entre otro e orientashon Hulandes di nos enseñansa. Pero e situashon actual no ta inevitabel, si nos no ta di acuerdo cu ne, nos por cambi'e.

Enseñansa na servicio di nos emancipashon cultural

Si nos bay bek na e origin di e orientashon Hulandes di nos enseñansa, nos ta riparà cu historicamente Hulanda a implantá su sistema di enseñansa den su colonianan pa di e manera aki sembra e cultura Hulandes bou di su subditonan colonial, pa asina mara e colonia mas na e madre-patria. Pues, e laso colonial no tabata solamente un relashon di explotashon economico y dominio politico, pero un parti esencial di tur laso colonial ta e anekshon cultural y te awendia nos por riparà e exito di e politica di anekshon cultural aki. Corda cu no ta pornada ta papia di Antia Hulandes. Awor cu nos ta na vispera di independencia, na mi opinion a yega e momento pa inverti e proceso aki y pone nos enseñansa na servicio di nos emancipashon cultural, como parti di e proceso di decolonisashon.

Ta mas cu cla, cu pa logra esaki nos lo mester cambia e orientashon cultural di nos enseñansa y dirigi nos enseñansa ariba promocion di nos propio cultura y nos propio identidad.

Esaki kier men, cu pa loke ta toca e contenido di nos enseñansa, nos lo mester relat'e mas na nos propio realidad, tanto den su sentido fisico, como social. Esey no kier men, cu lo mester limita e conocementonan di nos muchanan di scol na e ambito Arubiano, esey lo ta cos di kens. Pero si e kier men, cu promé nos siña nos muchanan di scol di e "klei- & veengronden" di Hulanda, nos mester siña conocé y apreciá nos basalt y nos calichi.

Pero fuera di un cambio den e contenido di nos enseñansa, tambe ta necesario pa "tackle" e asunto di e idioma di instrukshon. Idioma ta un di e elementonan mas esencial di un cultura y si di berdat nos kier pone nos enseñansa na servicio di nos emancipashon cultural, no cabe duda cu Papiamento lo mester drenta scol, por lo pronto banda di Hulandes den forma di enseñansa bilingual. Den su Programa di Gobernashon e actual gobierno ta bisa di lo traha riba un plan total pa un renovashon completo di nos enseñansa. Pa yuda formula e plan aki, a lanta un Grupo Piloto y recientemente e Grupo Piloto aki a entregá su raport den cual e ta sostene e pensamento di pone nos enseñansa na servicio di nos emancipashon cultural. Pero emancipashon cultural no ta un cos cu nos por logra, basá solamente ariba cambionan den e maneho ariba tereno di enseñansa. Tanto bal den enseñansa nos promové nos propio cultura y nos propio identidad, mientras cu via di e medionan di comunicacion social otronan ta promové Arucanismo y otro influencianan stranhero. Manera mi a bisa caba, enseñansa no ta e unico mecanismo di transmishon y preservashon di cultura, pues e no por ta e unico mecanismo di reorientashon cultural tampoco. Nos lo mester cambia nos maneho ariba e terenonan di cultura, informashon y comunicashon tambe, hopi mas cu ainda ta mustra cu Gobierno kier bay. Laga nos spera anto cu e foro di aki por duna un empuhe den e direkshon deseá. ●

In de maand MEI leggen alle vogels een

(ook op Aruba)

Tekst en foto's: Rinus de Graaff

Niet alleen in de toeristenwereld, maar ook in de vogelgemeenschap is de haast spreekwoordelijke gastvrijheid van Aruba gemeengoed geworden. Eind april begin mei arriveren uit alle windstreken verschillende soorten sterns om op een drietal eilandjes tegenover het Lago-terrein een ei te leggen en dat uit te broeden.
Zijn de jongen in staat om voor zichzelf te zorgen, dan verdwijnen onze gevleugelde vrienden weer in alle richtingen en liggen de eilandjes voor de rest van het jaar er vredig maar verlaten bij.
Dit verbazingwekkende ritueel herhaalt zich elk jaar en dat al vele jaren.

Eieren rapen verboden

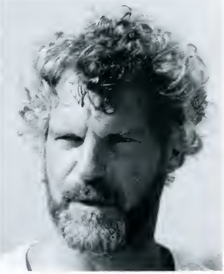
Je moet het echt gezien hebben. Het is een onvergetelijke ervaring. Dat dit fenomeen voor Aruba van onschatbare waarde is, behoeft geen betoog. Nergens ter wereld broeden zoveel sterns vreedzaam naast elkaar hun eitjes uit. Ook de Stinapa (nu Funapa geheten) is zich er terdege van bewust dat deze unieke gebeurtenis voor Aruba behouden moet blijven. Het is dan ook verboden en strafbaar de eieren te rapen. Dit wordt d.m.v. grote borden duidelijk gemaakt. Hoewel het eieren rapen steeds minder voorkomt, willen sommige vissers in de maand mei de eilandjes nog wel eens met een bezoek vereren met alle gevolgen van dien voor de broedende vogels. De Funapa heeft dat ingezien en de laatste jaren geschiedt het uitbroeden onder praktisch konstante bewaking.

Konstante bewaking

De heer Ruud Halewijn, zeevogelkenner bij uitstek, heeft deze dankbare taak op zich genomen. Elk jaar ziet hij weer kans een regeling te treffen met zijn werkgever en vertrekt hij enthousiast richting Aruba. Gewapend met verrekijker en telescoop verschanst hij zich in één van de leegstaande bungalows aan de waterkant. Hij heeft een boot ter beschikking om de eilanden te bezoeken en de stand van zaken op te nemen, waarover hij rapport uitbrengt.

→

De heer Ruud Halewijn.

Mijn beurt weer.

Zijn grootste doel is om van deze eilandjes een natuurreservaat te maken. Hoewel de Arubaanse regering daar het belang van inziet, is dat nog steeds niet wettelijk geregeld. Van deze gelegenheid maak ik dan ook gretig gebruik om de regering tot spoed aan te manen voordat het te laat is.
Diverse rifeilanden worden al door hotelmaatschappijen geëxploiteerd, waardoor o.a. de pelikaan zijn biezen al heeft moeten pakken. Het zou dan ook diep te betreuren zijn als deze eilandjes in de grijpgrage handen vallen van hotelmagnaten om er barbequefestijnen te organiseren.

Vogelexcursies

Om dit vogelparadijs bekendheid te geven onder de Arubaanse bevolking organiseert Ruud Halewijn in de vroege morgen- of late middaguren excursies naar de eilandjes, onder zijn deskundige leiding uiteraard.
Gewapend met zwaar geschut (telelenzen vanaf 300 mm. tot 1000 mm.) arriveren wij op een vroege zaterdagmorgen bij de bungalow in de Lago Colony. In de schaars gemeubileerde bungalow verwelkomt Ruud ons zoals we dat van hem gewend zijn: joviaal en hartelijk. We drinken koffie en nemen de zaak in ogenschouw. Vanaf de kust is weinig te zien van wat er gaande is op de eilandjes. Alleen in de lucht zijn wat vogels waar te nemen. De foto-apparatuur gaat in plastic zakken en via een ijzeren trap arriveren we op een steiger. We ruiken een olielucht, maar het zeewater is kristalhelder. Het vaartuig blijkt een platte stalen boot met buitenboordmotor te zijn. Niet helemaal waterdicht, er wordt dan ook wat hooswerk verricht. We nemen plaats en met de golven mee verloopt de overtocht vrij komfortabel. De boot schuift een strandje op en we kunnen zelfs met droge voeten voet aan wal zetten. Dat wordt straks wel anders.

Het is niet onze eerste kennismaking met de sterns. Een jaar daarvoor waren we ook al eens de gast van Ruud geweest.
Hoewel vorig jaar de grootste concentratie sterns op het eerste eilandje gesitueerd was, is dat dit jaar niet het geval. Het tweede eilandje mag zich nu in de belangstelling van de sterns verheugen. Ruud heeft geen verklaring voor deze andere voorkeur. Er vliegen op dit eilandje nog genoeg vogels rond om onze telelenzen uit te pakken en vanaf statief proberen we de vogels te "pakken." Ondertussen gaat Ruud het aantal nesten opnemen en noteert het aantal gelegde eieren.

De stern-kolonie in 1987.

Stern-kolonie

Het tweede eiland wordt het interessantste voor ons. Een tiental meters uit de kust gooien we het anker uit. Het is onmogelijk om aan te leggen. We zouden de vogels te veel verschrikken en op de eieren trappen. Het ligt er namelijk bezaaid met eieren.
We worden verwelkomd met een oorverdovend gekrijs en de scherpe geur van vogeluitwerpselen dringt onze neusgaten binnen.

Elegante vogel.

Het is een langwerpig, zandering eiland met wat laag struikgewas en halverwege liggen twee halfvergane olietanks. We waden met onze apparatuur boven ons hoofd door het water naar deze tanks toe en kruipen over de rand. Gelukkig heeft geen stern het in haar kop gehaald in de tank een ei te leggen. De hele omgeving is wit uitgeslagen van de vogelmest. Er valt ook wel eens wat op onze hoofden, maar geen mens die daar aanstoot aan neemt. Wij kijken over de rand van de tank en wat we te zien krijgen is adembenemend. Links en rechts van onze schuilplaats duizenden broedende sterns, eensgezind naast elkaar met de koppen in de wind. Het is werkelijk een fascinerend gezicht en de ene rol na de andere wordt volgeschoten. Het mannetje en vrouwtje broeden om beurten. Het luchtverkeer is dan ook zeer intens. De meeste eieren (lichtbruin gespikkeld) liggen in een kuiltje in het warme zand. Sommige vogels hebben een wat meer beschut plaatsje opgezocht in het struikgewas. De vogels zijn zeer fraai en hebben grote vleugels waarmee ze soms stil in de lucht kunnen →

Geschikte uitkijkpost (1987).

"hangen" en dat geen meter van je af. Een paradijs voor de vogelfotograaf.

Een paradijs

We proberen de vogels in hun vlucht te "vangen." Een schril kontrast met de snelle vogels vormen de bewegingloze pijpen van Lago op de achtergrond. We proberen dat in foto's vast te leggen. Het is werkelijk uniek wat hier plaats vindt. Onder de rook van wat eens de grootste olieraffinaderij van de wereld was, vinden duizenden zeevogels de rust om voor hun nageslacht te zorgen.

Urenlang bespieden we de vogels en raken niet uitgekeken, maar het tijdstip om te vertrekken nadert met rasse schreden. De vogels worden op den duur toch nerveus door onze aanwezigheid. Dat blijkt wel op onze terugtocht. Er hangen nu minder vogels in de lucht. De plastic zakken blijken geen overbodige luxe te zijn. De boot klapt op de golven. Ruud's stuurmanskunsten zorgen ervoor dat we heelhuids de steiger bereiken. We zijn weliswaar drijfnat geworden, maar dat moet toegeschreven worden aan de straffe passaatwind die Aruba in haar greep houdt. Al met al een avontuurlijk tochtje, waar je zeker je zondagse pak niet voor hoeft aan te trekken.

Na wat gedronken te hebben, vertrekken we naar een ander interessant plekje aan de noordkust ter hoogte van het hondenkerkhof op het Lago-terrein. Op een stukje strand vertoeven honderden sterns, zich bezig houdend met allerlei ontspannende spelletjes. De vogels scharrelen hun kostje voornamelijk bij elkaar langs de noordzijde van Aruba.

Halverwege is een pleisterplaats waar de vogels wat op adem kunnen komen. Met de auto kan men er vrij dicht bij komen en met de telelens de specifieke vogeleigenschappen vastleggen.

Natuurreservaat

Ondertussen zijn we al meer dan zes uur op stap. Teruggekomen in de bungalow praten we nog wat na over allerlei zaken. Ruud blijkt zeer goed op de hoogte te zijn over het wel en wee van Aruba. Een Europese Nederlander die een belangrijke plaats in z'n hart heeft ingeruimd voor Aruba.

Wat er verder moet gebeuren is duidelijk. De vier weken die Ruud op Aruba doorbrengt om de vogels zo goed mogelijk te bewaken zijn niet genoeg. Door middel van foto's, artikelen, enz. moet Aruba er van doordrongen worden dat deze eilandjes onaangeroerd moeten blijven. Het is iets unieks dat zijn weerga niet heeft in het Caribische gebied. Hopelijk draagt dit artikel ertoe bij dat de regering gaat ingrijpen en de broedplaatsen tot natuurreservaat verklaren. Dan zijn we op de goede weg. Inmiddels hopen we Ruud nog jaren op Aruba te kunnen begroeten. Zijn kennis van het Arubaanse vogelgebeuren mag niet verloren gaan.

Het laatste woord is aan de regering van Aruba.

●

Schril kontrast.

Zwart-wit.

Goed geluimd.

CADA MUCHA TIN DERECHO

— riba cariño, amor y comprenshon . . .

— riba posibilidad di desaroyo su mes fisicamente, mentalmente y moralmente den un ambiente di libertad y dignidad . . .

— riba un nomber y un nashonalidad . . .

— riba educashon por nada . . .

— riba nutrishon, bibienda, cuido medico y recreashon adecuado . . .

— riba cuido spesial si e tin un defisensia . . .

— di ta entre e promenan pa haya yudansa den tempo di desaster . . .

— pa nan cri'e den un ambiente di pas y fraternad universal . . .

— riba protekshon contra negligensia, crueldad y explotashon . . .

— di gosa di su derechonan sin tene cuenta cu rasa, colo, sexo, religion y origen nashonal of sosial . . .

Declarashon di derechonan di mucha di Nashonnan Uní

Y KICO ABO TA PENSA?

E pregunta pa e number aki ta:

Kiko ta e problemanan mas urgente ku bo ta wak pa e aña eskolar aki?

Problemanan na scol basico

Problema tin na abundansia.
Enseñansa riba su mes: Un herencia di un estilo colonial cu ultimo tempo ta lucha pa haya un propio indentidad cu ta cuadra cu nos sistema di bida. Esaki tin consecuencianan positivo y negativo.
E idioma riba su mes caba ta un problema. Tin un lucha pa introduci papiamento na scol, pero esei ta exigi su dedicashon profundo y profeshonal.
Na mi opnion por introduci papiamento na scol como materia, pero no como idioma coriente (voertaal). Esaki teniendo cuenta su posibilidadnan pa bay studia den exterior. Miho mantene hulandes como idioma coriente. Otro problema grandi ta e comportashon di nos muchanan na scol. Hopi biaha esaki ta un estorbo pa e mucha mes y pa e otro muchanan.
Mester di cooperashon di mayornan pa resolve problemanan di comportashon. Tin biaha mayornan ta coopera y tin biaha nan ta nenga di coopera. Ora bo busca drechi ta resulta cu na cas mes cos no ta bai bon. E comportashon di e mama i e tata mes ta laga di desea. Mester cooperashon di mayornan pa yega na un miho educashon di nos yiunan y mester forma hendenan capas pa maneha nos comunidad manera mester ta.

● Un maestro di un di tres clas, trahando na un scol basico.

De basisschool heeft met vele problemen te kampen.
Ik zal proberen de zaken niet al te negatief voor te stellen. Ik doe dit wel generaliseerd, uitzonderingen zijn er natuurlijk altijd.
In de eerste plaats stelt de school zich volslagen maatschappijvreemd op, het is moeilijk om een link te leggen tussen school en de tegenwoordige maatschappij.
Om de kloof nog groter te maken is daar het systeem -het leerstofjaarklassesysteem-, dat gericht is op de gemiddelde leerling, die niet bestaat.
Doordat het meer tijd neemt de leerlingen iets aan het verstand te brengen (niet dat het perse zo hoeft te zijn dat ze minder intelligent zijn, maar de stof is wereldvreemd en vaak niet interessant), blijft er zeer weinig of geen tijd over om individueel het een en ander bij te spijkeren. Er ontstaan veel drop-outs, er ontstaat ook veel analfabetisme, daar heel wat collega's de stof puur uit het hoofd laten leren. De leerlingen leren voor een proefwerk en zijn het daarna weer vergeten, daar de stof ze niets zegt en ze er vaak niets van begrijpen.
De taal vormt een ander probleem, het Nederlands is hier dood. Heel wat leerkrachten proberen het te verhelpen door het Papiaments te gebruiken, wat de zaak alleen erger maakt.
De enige remedie is het kind vertrouwd te maken met de taal en het te blijven spreken. Helaas beheersen bepaalde leerkrachten het Nederlands ook niet helemaal.
De methodes en boeken die gebruikt worden zijn ouderwets en achterhaald en zien er onaantrekkelijk uit. Heel wat leerkrachten raken helemaal gefrustreerd van het lap- en stopwerk met de schijnresultaten.
Van hogerhand (Inspectie e.d.) komt er zeer zelden iets, dat de moeite waard is en vernieuwend. Deze mensen staan zo ver van het veld af, dat van hen niets valt te verwachten. Het kind nu heeft vaak niet de houvast thuis, die er vroeger was. Vele ouders verwennen het kind materieel ontzettend, maar hun aanwezig zijn en de gezonde liefde en attentie ontbreken vaak. De basic-trust tussen ouders en kind ontbreekt vaak.
Heel wat oude waarden zijn in de loop van de tijd verloren gegaan. Vaak lijkt het alsof een heel groot deel van de opvoeding wordt afgeschoven op de leerkracht, daar de ouders er niet aan toe schijnen te komen. Wat zeer frustrerend kan werken.
Dan is er nog het feit, dat er hier weinig mogelijkheden zijn om als leerkracht jezelf verder te ontwikkelen. En daar zijn we zeer hard aan toe.

Tineke Pengel
● leerkracht basisonderwijs

ARTICULONAN ESCENCIAL PA SCHOOL, OFICINA Y TEMPO LIBER!!!

EN NOG VEEL MEER... BIJ:

ANTRACO SAMSOM ARUBA N.V.

* Schoolbehoeften, leermiddelen en handenarbeid artikelen
* Teken- en schrijfartikelen
* Boeken voor studie en ontspanning
* Kantoorartikelen
* Speelgoed
* Kopieerapparatuur
* Elektrische schrijfmachines
* Computers

L.G. SMITH BLVD. 126
ORANJESTAD - TEL 23434

WAAR HET WINKELEN PRETTIG IS EN PARKEREN GEEN PROBLEEM

PETFALIM
PETFALIM ARUBA N.V.

Voor onderhoud van uw woning of bedrijfsgebouw

Vraag vrijblijvende offerte

TEL. 23194
DRUIVENSTRAAT 8

van dorp aruba n.v.

Nassaustraat 77 - Tel. 23076
Zeppenfeldtstraat 51 - Tel. 45072
Koningin Beatrix Airport - Tel.33537

Uw speciaalzaak voor school en kantoor; agent voor de bekende kwaliteitsartikelen zoals:

Edding	• *Transferletters en viltstiften*
Faber Castell	• *Potloden, linealen, sjablonen, etc.*
Rotring	• *Tech. tekenmaterialen*
Pilot	• *Viltstiften*
Crayola	• *Kleurkrijt, stiften en vetkrijt*
Lucra	• *Cahiers en ringbandvullingen*

net even iets beter

buro **arends**
praktijkopleidingen

aruba, arendstraat 9, tel. 23515
curaçao, scharlooweg 75, tel. 612470

Yama pidi bo folder ku informashon tokante nos kursonan:

MIDDLE MANAGEMENT (ISW)
TIME-MANAGEMENT
SUPERVISHON PROFESIONAL
MANAGEMENT ASSISTENT (ISW)
NOTULEREN
MARKETING PRAKTIJK

un lider no ta nase, e ta wordu forma.

PLAZA BOOK SHOP

HAVENSTRAAT 33/
hoek Shellstraat
TEL. 21821

HET BOEKEN CENTRUM VAN ARUBA

FATUM
De Nederlanden van 1845

Curaçao, Cas Coraweg 2,
Tel. 370077, Postbus 3002.
Aruba, Nassaustraat 103,
Tel. 24888, Postbus 510.
St. Maarten, Brouwer Road,
Tel. 22248, Postbus 201.

Sigur, pa un i tur!

Nationale-Nederlanden

Keda bon informá

LESA

èxtra

E korant ku informashon obhetivo

MARGRIETSTRAAT 3
TEL. 28820
28566
28990

AMIGOE

de krant voor èlke dag

de krant die wat te vertellen heeft . . .

bel 24333 voor een abonnement

Grieperig? DOKTER!
Medicijnen? APOTHEKER!
Juridisch advies? ADVOCAAT!

VOOR AL UW VERZEKERINGEN:

A.F.Aponte
TEL. 24228-27528
uw deskundige verzekeringsagent

Ook voor de meest voordelige reis- en bagageverzekering

PARKER ARROW

See the full range of the world's most wanted pens at your favourite bookstore or joyería

★

Worldwide lifetime guarantee

★

Distributed by:

HAGEMEYER (ARUBA) N.V.
FERGUSONSTRAAT 114